

НАУКОВІ ПОДІЇ

МАКСИМЕНКО Сергій Дмитрович

*дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор,
директор Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*

КАРАМУШКА Людмила Миколаївна

*член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор,
заступник директора з науково-організаційної роботи та міжнародних
наукових зв'язків Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*

ДО 70-РІЧЧЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ

У жовтні 2015 р. виповнилось 70 років наукової діяльності Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України – це провідний науковий центр психолого-педагогічних досліджень в Україні.

Мета діяльності Інституту: здійснення фундаментальних, прикладних, пошукових та інших наукових досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних проблем психологічної науки та практики.

Основні напрями діяльності Інституту:

- підготовка і наукове обґрунтування концепцій розвитку освіти, психологічної та педагогічної науки в Україні, державних цільових програм;
- здійснення видавничої діяльності, заснування та видання друкованих і електронних наукових видань;
- підготовка висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів у галузі психологічних наук через аспірантуру і докторантуру;
- організація та проведення наукових і науково-практичних конференцій, семінарів, зборів, симпозіумів, конгресів, форумів, асамблей та інших заходів з метою поширення психологічних знань та популяризації результатів діяльності Інституту;
- розробка методологічних основ і технологій надання психологічної допомоги керівникам та працівникам організацій

в різних соціальних сферах (освіта, державна служба, армія, бізнес, медицина та ін.), а також учням, студентам та їхнім батькам;

- проведення наукових досліджень на замовлення підприємств, установ та організацій.

Директор Інституту – Сергій Дмитрович Максименко, академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, доктор психологічних наук, професор, лауреат Державної премії України, заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член Європейської академії природничих наук (ФРН, м. Ганновер), Президент ВГО «Товариство психологів України», Президент «Глобального союзу науковців за мир» (“Global Union of Scientists for Peace”) в Україні.

В Інституті працюють *15 наукових лабораторій*: психології навчання імені І.О. Синиці; психології творчості; когнітивної психології; методології і теорії психології; організаційної та соціальної психології; нових інформаційних технологій навчання; вікової психофізіології; психології дошкільника; психології соціально дезадаптованих неповнолітніх; психології особистості імені П.Р. Чамаги; екологічної психології; психодіагностики та науково-психологічної інформації; консультативної психології та психотерапії; психології обдарованості; загальної психології та історії психології імені В.А. Роменця.

Наукові лабораторії очолюють *провідні українські вчені*: дійсні члени Національної академії педагогічних наук України, доктори психологічних наук, професори С.Д. Максименко, В.О. Моляко, Н.В. Чепелева, члени-кореспонденти НАПН України, доктори психологічних наук, професори Г.О. Балл, Л.М. Карамушка, М.Л. Смульсон, доктори психологічних наук, професори А.М. Грись, О.М. Кокун, Т.О. Піроженко, Н.В. Пророк, Л.З. Сердюк, В.В. Турбан, Ю.М. Швалб, кандидат психологічних наук, професор О.Л. Музика, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник З.Г. Кісарчук.

У складі Інституту на волонтерських засадах також працюють *2 Центри* – Кризовий центр медико-психологічної допомоги та Науково-навчальний центр психології дошкільної та початкової освіти.

На базі Інституту функціонує *Всеукраїнська громадська організація «Товариство психологів України»*, яка є найдавнішим та найбільшим об'єднанням психологів України, що започаткувало свою діяльність у жовтні 1959 р.

Загалом в інституті працює *167 науковців*, із них: *28 докторів наук та 85 кандидатів наук*.

Історія Інституту розпочинається **30 червня 1945 року**, коли Раднарком СРСР видав розпорядження № 10007, яким дозволив

зачаткувати в Україні Науково-дослідний інститут психології. До цього часу в республіці існував лише *відділ психології при Українському науково-дослідному інституті педагогіки*. **1 жовтня 1945 року** Науково-дослідний інститут психології розпочав свою діяльність (на основі постанови №1573 Ради народних Комісарів УРСР від 01.10.1945 р.). У затвердженому Наркомпросом положенні про інститут зазначалося, що головним його завданням є наукова розробка актуальних проблем загальної, дитячої, педагогічної й спеціальної психології, а також дослідження питань з історії вітчизняної та зарубіжної психології. Новостворений інститут мав сприяти плануванню й розгортанню наукової роботи з психології в Україні, зокрема координувати наукову роботу кафедр психології педагогічних інститутів та університетів.

Його перший директор – дійсний член АПН СРСР, доктор психологічних наук, професор, заслужений діяч науки УРСР Григорій Силевич Костюк. Усе своє подвижницьке життя Григорій Силевич присвятив рідному дітищу, де був незмінним директором близько тридцяти років. Григорій Силевич залишив багату творчу спадщину. Більше половини працівників очолюваного ним Інституту – його учні, які сьогодні продовжують розвивати положення, думки та ідеї вченого.

З 1971 року Інститутом керував член-кореспондент АПН СРСР, доктор філософських наук, професор В.І. Войтко, а з травня 1983 року наукову установу очолила член-кореспондент АПН СРСР, доктор психологічних наук, професор Л.М. Проколієнко. З 1989 року в. о. директора Інституту став кандидат психологічних наук А.А. Корнієнко, а з 1990 року його очолив академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології Академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор О.В. Киричук. У 1994 році керівником Інституту обрано кандидата психологічних наук, доцента В.М. Титова, а з 1997 року Інститут очолив й до сьогодні є директором академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор С.Д. Максименко.

До 1992 р. Інститут перебував у складі Міністерства освіти УРСР, а згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 335 **від 16 червня 1992 р.** був підпорядкований Академії педагогічних наук України з наступною зміною назви – Інститут психології АПН України (Постанова Президії Академії педагогічних наук України, протокол № 1-7/2-14 від 24.02.93 р.).

Постановою Кабінету Міністрів України № 978 від **6 грудня 1995 року** Інституту було присвоєно ім'я видатного українського вченого-психолога, академіка Григорія Силевича Костюка.

З метою святкування важливої для діяльності Інституту події Вченою радою Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (протокол № 9 від 24 вересня 2015 р.) було затверджено спеціальну програму, яка включала понад 50 різноманітних науково-практичних заходів (конференції, семінари, круглі столи, ділові ігри, тренінги, майстер-класи, виставки книг та ін.). Усі заходи були успішно реалізовані співробітниками Інституту спільно з вітчизняними та зарубіжними організаціями-партнерами. Заходи проходили в різних містах України (Запоріжжя, Київ, Нова Каховка, Суми, Чернівці, Чернігів та ін.) протягом 2015–2016 рр. У цих заходах взяли участь понад 2500 учасників (студенти, аспіранти, працівники дошкільних та загальноосвітніх закладів, викладачі вищих навчальних закладів, науковці, практичні психологи, державні службовці, представники міжнародних наукових та громадських організацій та ін.).

Серед заходів, які було включено до Програми святкування, слід назвати, насамперед, міжнародні форуми: «Технології роботи організаційних психологів в умовах соціальної напруженості в суспільстві» (листопад 2015, м. Київ, проведено лабораторією організаційної та соціальної психології спільно з Українською Асоціацією організаційних психологів та психологів праці, під патронатом Європейської мережі організаційних психологів та психологів праці (European Network of Organizational and Work Psychologists, ENOP)); «Досвід України та країн Європейського Союзу у вирішенні актуальних проблем психології в сучасних соціально-політичних умовах» (грудень 2015, м. Київ, проведено лабораторією організаційної та соціальної психології, лабораторією психології навчання імені імені І.О. Синиці, лабораторією психодіагностики та науково-психологічної інформації спільно з Католицьким університетом імені Іоанна Павла II (м. Люблін, Польща), Товариством психологів України та Українською Асоціацією організаційних психологів та психологів праці).

Окрім того, проведено низку науково-практичних конференцій: II Міжнародна науково-практична конференція «Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя» (лютий 2016, м. Суми, проведено лабораторією методології і теорії психології спільно з Сумським державним педагогічним університетом імені А.С. Макаренка); XI Міжнародна науково-практична конференція «Соціалізація особистості в умовах системних змін: теоретичні та прикладні проблеми» (березень 2016, м. Київ, проведено лабораторією організаційної та соціальної психології спільно з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та Католицьким університетом імені Іоанна Павла II (м. Люблін, Польща));

II Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів, молодих вчених та фахівців у галузі психології «Актуальні питання сучасної психології» (квітень 2016, м. Суми, проведено лабораторією методології і теорії психології спільно з Сумським державним педагогічним університетом імені А.С.Макаренка); Міжнародна науково-практична конференція «Соціальна політика: концепції, технології, перспективи» (квітень 2016, м. Київ, проведено лабораторією психології соціально дезадаптованих неповнолітніх спільно з Міністерством освіти і науки України, Міністерством соціальної політики України, Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, Східноукраїнським національним університетом імені В. Даля, Національним університетом «Львівська політехніка», Вищою Лінгвістичною школою (м. Ченстахово, Польща), Університетом Гуманітас (м. Сосновиці, Польща), Манітобським університетом (Канада)); Всеукраїнська науково-практична конференція «Психологічні проблеми сприймання» (травень 2016, м. Київ, проведено лабораторією психології творчості); Четверта міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми» (травень 2016, м. Київ, проведено лабораторією нових інформаційних технологій навчання); XII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми екологічної психології» (травень 2016, м. Чернігів, проведено лабораторією екологічної психології); X Міжнародна науково-практична конференція «Духовність у становленні та розвитку особистості» (травень 2016, м. Нова Каховка, проведено лабораторією психології особистості ім. П.Р.Чамати спільно з Відкритим міжнародним університетом розвитку людини «Україна»); XXIV Міжнародна наукова конференція «Мова і культура ім. проф. Сергія Бураго» (червень 2016, м. Київ, проведено лабораторією когнітивної психології спільно з Інститутом філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Інститутом мовознавства імені О.А. Потебні); XVI Міжнародна наукова психологічна конференція «Психологічні проблеми творчості» (липень 2016, м. Київ, проведено лабораторією психології творчості); Міжнародна науково-практична конференція «Психологія посттравматичного оновлення: правовий, організаційний та соціальний аспекти» (червень 2016, м. Київ, проведено лабораторією організаційної та соціальної психології спільно з Військовою академією (м. Одеса), Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Українською Асоціацією організаційних психологів та психологів праці); V Всеукраїнська заочна серпнева Інтернет-конференція освітян

«Синергія етнонаціональних та глобалізаційних проблем в сучасній психології» (серпень 2016, проведено лабораторією загальної та етнічної психології); Всеукраїнська науково-практична конференція «Парадигмальні основи української психології: історія розвитку» (жовтень 2016, м. Київ, проведено лабораторією історії психології ім. В.А. Роменця). У грудні 2016 р. лабораторією психології навчання імені І.О. Синиці планується проведення *Третьої міжнародної наукової конференції «Генеза буття особистості»*.

Важливе місце у процесі святкування зайняли також *наукові та науково-практичні семінари*: «Психологія саморозвитку особистості» (квітень 2016, м. Чернівці, проведено лабораторією когнітивної психології спільно з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича); III-й Всеукраїнський науково-практичний семінар «Психолого-економічні вектори розвитку особистості і суспільства» (травень 2016, м. Запоріжжя, проведено лабораторією організаційної та соціальної психології спільно із Запорізьким національним університетом); постійно діючий методологічний семінар «Упорядкування та удосконалення категорійно-поняттєвого апарату психологічної науки» (травень, жовтень 2016, м. Київ, проведено лабораторією методології і теорії психології); «Актуальні проблеми професійного самоздійснення особистості» (листопад 2016, м. Київ, проведено лабораторією вікової психофізіології); «Вікові чинники ціннісного розвитку обдарованої особистості» (жовтень 2016, м. Київ, проведено лабораторією психології обдарованості).

Ще однією із цікавих форм роботи стало проведення *круглих столів*, зокрема, таких як: «Сучасні проблеми психології у контексті історико-психологічного пізнання» (квітень 2016, м. Київ, проведено лабораторією історії психології імені В.А. Роменця); «Проблеми ресоціалізації випускників інтернатних закладів» (жовтень 2016, м. Київ, проведено лабораторією психології соціально дезадаптованих неповнолітніх); «Наукова спадщина І.О. Синиці в контексті сучасної педагогічної психології» (листопад 2016, м. Київ, проведено лабораторією психології навчання імені І.О. Синиці).

Центральною подією серед усіх заходів стало проведення *18–21 квітня 2016 р. «Тижня психології»*.

«Тижень психології» розпочався з проведення в Київському міському Будинку вчителя *урочистої наукової сесії*, в якій взяла участь понад 250 осіб (члени Президії НАПН України, директори установ НАПН України, представники вищих навчальних та загальноосвітніх закладів, працівники Інституту та ін.).

Відкрив урочисту наукову сесію *Максименко Сергій Дмитрович*, академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, директор Інституту психології імені

Г.С. Костюка НАПН України, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор, Президент ВГО «Товариство психологів України».

Далі з привітанням до учасників зібрання звернувся *Кремень Василь Григорович*, Президент НАПН України, академік НАН України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор. Кремень В.Г. вказав на провідну роль Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України в розвитку психологічної науки в Україні і особливо сьогодні, в умовах необхідності надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок травматичних подій (учасникам АТО, вимушеним переселенцям та ін.). Також Президент НАПН України В.Г. Кремень вручив *30 нагород НАПН України працівникам Інституту* (медалі, почесні грамоти, грамоти, подяки).

В урочистому засіданні також взяли участь перший віцепрезидент НАПН України, головний вчений секретар, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Луговий Володимир Іларіонович; член Президії НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Савченко Олександра Яківна; Президент благодійної організації «Центр практичної філософії», академік НАПН України, доктор філософських наук, професор Толстоухов Анатолій Володимирович.

З *вітальними словами* до учасників урочистої наукової сесії звернулися члени Президії НАПН України та керівники установ НАПН України: академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Ничкало Нелля Григорівна; директор Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, член-кореспондент НАПН України Слюсаревський Микола Миколайович; директор Інституту проблем виховання, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор Бех Іван Дмитрович; директор Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Топузов Олег Михайлович; директор Інституту обдарованої дитини НАПН України Камишин Володимир Вікторович.

Від *вищих навчальних закладів* виступили: начальник Гуманітарного інституту Національного університету оборони імені Івана Черняхівського, доктор психологічних наук, професор Осьодло Василь Ілліч; завідувачка кафедри психології розвитку Національного університету імені Тараса Шевченка, доктор психологічних наук, професор Власова Олена Іванівна, заступник декана медико-психологічного факультету Медичного університету імені О.О. Богомольця, Президент Всеукраїнської громадської організації «Українська Асоціація лікарів-психологів», кандидат медичних наук Божук Богдан Степанович та ін.

Вітання від управлінь освіти та загальноосвітніх навчальних закладів передали: перший заступник директора Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Київської міської державної адміністрації Челомбійко Вікторія Юріївна, директор Києво-Печерського ліцею № 171 «Лідер» м. Києва, кандидат філософських наук Кравченко Дмитро Григорович та ін.

Були зачитані також вітання, які надійшли від різних організацій з різних регіонів України (вищих навчальних закладів, міських управлінь освіти, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, медичних установ, силових структур та ін.), а також від зарубіжних партнерів.

Після святкових привітань з науковою доповіддю «Діяльнісне опосередкування історичного поступу Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України» виступив *Максименко Сергій Дмитрович*, академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, директор Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор, Президент ВГО «Товариство психологів України». У доповіді було розкрито основні історичні етапи розвитку Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України, здобутки та перспективи розвитку.

Наукову доповідь «Роздуми про громадянську позицію вченого у контексті аналізу життєвого шляху Г.С. Костюка» представив також *Балл Георгій Олексійович*, завідувач лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор.

Перед початком урочистої наукової сесії в Київському міському Будинку вчителя було розгорнуто *виставку наукових видань Г.С. Костюка та працівників Інституту* та представлено *мультимедійну презентацію історичних етапів розвитку Інституту* та інформацію про науковців, які працювали і працюють в Інституті.

Прекрасний святковий *концерт* подарували учасникам зібрання творчі колективи Київського міського Будинку вчителя.

Далі протягом *19–21 квітня 2016 р. в рамках «Тижня психології»*, безпосередньо в Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України, співробітниками Інституту було проведено багато *різноманітних заходів*.

Так, було організовано *14 майстер-класів і психологічних майстерень*, які були об'єднані в 5 змістово-тематичних блоків («Психологія саморозуміння, самоприйняття, міжособистісної та професійної взаємодії», «Технології роботи практичних психологів», «Психологічні особливості роботи з різними категоріями населення»,

«Психологічна допомоги учасникам АТО та вимушеним переселенцям»). Майстер-класи провели: член-кор. НАПН України, доктор психологічних наук, професор Карамушка Л.М.; доктор психологічних наук, професор Грись А.М.; доктор психологічних наук, професор Сердюк Л.З.; доктор психологічних наук, професор Турбан В.В.; доктор психологічних наук Яблонська Т.М.; кандидат психологічних наук Зубіашвілі І.К.; кандидат психологічних наук, доцент Купреєва О.І.; кандидат педагогічних наук Кондратенко Л.О.; кандидат психологічних наук Мельничук Т.І.; кандидат психологічних наук, доцент Панасенко Н.М.; кандидат психологічних наук Хартман О.Ю.; кандидат психологічних наук Шиловська О.М.; керівник Кризового центру медико-психологічної допомоги Литвиненко Л.І.; старший науковий співробітник Гребінь Л.О.; старший науковий співробітник Каплуненко Д.Ю.; молодший науковий співробітник Старков Д.Ю. та ін.

Також у рамках «Тижня психології» відбулися *організаційно-діяльнісна гра* «Чорнобильська катастрофа у буденній свідомості: 30 років поспіль» (керівник – доктор психологічних наук, професор Швалб Ю.М.) та *науково-практичний семінар* «Соціально-психологічні аспекти ціннісної взаємодії обдарованої особистості з контактним оточенням» (керівник – кандидат психологічних наук, професор Музика О.Л.).

Цікавою формою роботи стало проведення *презентацій наукових та прикладних видань* співробітників Інституту за такими напрямками: психології навчання, сучасних інформаційних технологій навчання, організаційної психології, екологічної психології, медичної психології, консультативної психології та психотерапії, психології дошкільника. Презентацію провели: академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор Максименко С.Д.; член-кор. НАПН України, доктор психологічних наук, професор Смульсон М.Л.; член-кор. НАПН України, доктор психологічних наук, професор Карамушка Л.М.; доктор психологічних наук, професор Піроженко Т.О.; кандидат психологічних наук Кісарчук З.Г.; кандидат психологічних наук Андрієвська В.В. Зокрема, основний акцент у презентації академіка Максименка С.Д. було зроблено на розкритті сутності генези джерел і рушійних сил розвитку особистості із застосуванням експериментально-генетичного методу та генетично-модельюючого методу. В цілому під час проведених презентацій співробітниками Інституту було представлено понад 100 видань.

На *заключному засіданні* виступили провідні вчені Інституту з доповідями, присвяченими науковій діяльності і творчості Г.С. Костюка: «Психологічна школа Г.С. Костюка і розробка проблеми перцептивно-мисленневої організації інформації в сучасних умовах»

(Моляко Валентин Олексійович, завідувач лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор); «Вічно живий... (спогади про Г.С. Костюка)» (Андрієвська Валерія Вікторівна, провідний науковий співробітник лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, кандидат психологічних наук).

Також на заключному засіданні відбулося *підбиття підсумків* «Тижня психології», в якому взяли участь керівники основних заходів (член-кор. НАПН України Смульсон М.Л., проф. Швалб Ю.М., проф. Музика О.Л., керівник Кризового центру медико-психологічної допомоги Литвиненко Л.І.) та інші працівники Інституту.

Слід підкреслити, що в контексті проведення «Тижня психології» *всі наукові співробітники Інституту були нагороджені Грамотами Інституту.*

Також у рамках реалізації Програми святкування було підготовлено інформаційно-наукове видання: **Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України : інформаційно-наукове видання (до 70-річчя наукової діяльності) / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 100 с.** У виданні представлено інформацію про мету, основні завдання та науковий потенціал Інституту, історію його створення, відображено основні результати науково-дослідної, науково-інноваційної та науково-міжнародної діяльності та діяльності Інституту з підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

У цілому можна сказати, що проведення заходів, присвячених 70-річчю наукової діяльності Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, сприяло, з одного боку, осмисленню історії розвитку Інституту, а з іншого боку, визначенню актуальних проблем психологічної науки і практики, перспектив розвитку Інституту.

Детальніше з більшістю заходів, приурочених до 70-річчя наукової діяльності Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, можна ознайомитися на сайті Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України – <http://inpsy.naps.gov.ua> та на сторінці Інституту у Facebook.